

Utbildningsinspektion i Sundskolan förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Sundskolans rektorsområde	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Sundskolan och besökt skolan den 27 och 28 september 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/ Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfällen.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och från Sundskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

På Sundskolan intervjuades skolområdeschef, skolans rektor, personal från skolans elevhälsa, lärare, elever, samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte verksamheter och lektioner i olika årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av Sundskolans rektorsområde

Sundskolan	Antal elever
Skolbarnomsorg	79
Förskoleklass	33
Grundskola	271
Obligatorisk särskola	1
Förskoleverksamhet	79

Sundskolan ligger i ett naturnära villabostadsområde där skog och grönområde vetter mot skolgården. Verksamheten omfattar förskoleklass och årskurs 1–6 samt skolbarnomsorg och förskoleverksamhet. Skolan byggdes i början av åttiotalet och utsidan skvallrar om ett något eftersatt underhåll. Byggnaden är uppförd i ett plan med en lång fönsterlös korridor som löper genom hela byggnaden. I ena delen av byggnaden återfinns matsal, gymnastiksal, slöjdsalar samt andra verksamheter. Vidare fortsatt i den långa korridoren skjuter två byggnader ut som inrymmer flera klassrum.

Sundskolan leds av en rektor och verksamheten är både lokalmässigt och organisatoriskt indelad i tre avdelningar, Växthuset, Ängen och Gläntan. Växthuset arbetar med elever i behov av särskilt stöd och en särskild undervisningsgrupp. Alla årskurser, utom årskurs 4 arbetar åldersintegrerat. Inom skolan finns fyra arbetslag, Gläntan F–3, Ängen F-3, årskurs 4–6 samt Växthuset. För varje arbetslag finns en pedagogisk ledare som har 10 procent av sin tjänst avsatt för uppdraget.

Upptagningsområdet är heterogent ur ett socioekonomiskt perspektiv, men har endast ett fåtal elever med utländsk bakgrund. Personalen hävdar att de sociala problemen under senare år blivit allt tydligare i upptagningsområdet, vilket man menar även fått konsekvenser för skolans verksamhet.

Skolan har under senare år haft ett vikande elevunderlag, vilket resulterat i att man för ett par år sedan flyttade en klass från Geneskolan till Sundskolan. Flytten medförde enligt skolans ledning vissa problem men man menar att man nu är på rätt väg.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid skolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Sundskolans satsning på läs- och skrivutveckling syns tydligt i den pedagogiska praktiken. Skolan behöver dock synliggöra den anmärkningsvärt låga måluppfyllelsen i svenska och matematik i årskurs 5 och vidta förbättringsinsatser så att fler elever når målen.

Skolans närhet till naturen erbjuder utmanade läromiljöer. Emellertid behöver det förebyggande arbetet mot kränkande behandling och värdegrundsarbetet utvecklas så att eleverna känner sig trygga i skolan.

Inspektionen visar att eleverna på Sundskolan har goda förutsättningar i form av tillgång till personal. Informationen till föräldrarna behöver dock förbättras.

Sundskolan behöver utveckla en övergripande systematik och struktur för att dokumentera, utvärdera och följa upp elevers kunskapsutveckling över tid. Det systematiska kvalitetsarbetet behöver också tydligare mål samt gemensam samordning mellan enheter och arbetslag.

Både elever och föräldrar bör göras delaktiga i arbetet med att utveckla skolan. Elevernas inflytande bör också stärkas.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolan utarbetar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan har inte upprättat en egen kvalitetsredovisning (förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Skolan upprättar inte arbetsplan (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Kunskapsresultat i matematik och svenska i årskurs 5.
- Dokumentation, utvärdering och uppföljning av elevernas kunskapsutveckling.
- Elevers och föräldrars kännedom om målen.
- Skolans värdegrundsarbete och det förebyggande arbetet mot kränkande behandling.
- Det systematiska kvalitetsarbetet.
- Rektorns pedagogiska ledarskap.
- Förskoleklassens inriktning och verksamhet.
- Elever i behov av särskilt stöd.
- Gruppering av elever i matematik.
- Elevernas möjligheter till inflytande över sitt lärande och över undervisningen.
- Informationen till föräldrarna.
- Elevers val.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Skolan har genomfört de nationella ämnesproven i årskurs 5 och diagnostiska prov i årskurs 2. Resultaten i årskurs 5 visar att måluppfyllelsen ligger väsentligt lägre i förhållande till riksgenomsnittet och kommungenomsnittet. Drygt 40 procent av pojkarna nådde inte målen i svenska och nära 20 procent av flickorna nådde inte målen i matematik.

Inom skolområdet har den anmärkningsvärt låga måluppfyllelsen uppmärksamats och skolan har tilldelats riktade resurser för att komma till rätta med problemen. En specialpedagog och en lärare arbetar sedan ett år tillbaka på 25 procent av sina respektive tjänster som kvalitetsutvecklare med ett särskilt uppdrag att kartlägga måluppfyllelsen. Inspektörerna bedömer arbetet som viktigt men konstaterar också att kvalitetsutvecklarnas uppdrag inte innefattar förslag på åtgärder eller någon konkret handlingsplan som går att följa upp. Resultaten från kartläggningen har heller inte föranlett skolledningen att vidta åtgärder för att komma till rätta med den låga måluppfyllelsen.

Vid inspektionen framkommer att skolan saknar en övergripande systematik och struktur för att dokumentera, utvärdera och följa upp elevernas kunskapsutveckling. Vid sidan av de nationella proven genomförs inga regelbundna uppföljningar. Skolans lärare anser sig ha god kännedom om hur eleverna ligger till i de olika ämnena. Informationen dokumenteras dock inte på ett sådant sätt att den i praktiken kan ligga till grund för skolans kvalitetsarbete, utvärdering av undervisningen eller uppföljning av den pedagogiska verksamheten som helhet. Inspektörerna bedömer att skolan måste se till att det finns övergripande rutiner för att systematiskt dokumentera och följa upp elevers kunskapsutveckling i alla ämnen.

Normer och värden

Inspektörerna noterar att eleverna på Sundskolan överlag framstår som öppna och frispråkiga och har påfallande lätt att formulera sig. Intrycket är också att skolan präglas av ett socialt klimat som i vardagen främjar öppenhet och kommunikation.

Eleverna beskriver emellertid skolmiljön som bråkig. De äldre eleverna ger dessutom uttryck för en bristande tillit till de vuxnas förmåga att se och ingripa när det uppstår bråk på raster. Under inspektionen inträffade två skilda incidenter mellan elever som inspektörerna på nära håll kunde följa. Inspektörernas bedömning är att på det sätt som incidenterna hanterades, i vissa avseenden stödjer elevernas bild. Den ena incidenten exemplifierade bristande förmåga att hantera en konfliktsituation, den andra visade på brister i hur man följer upp konflikter mellan elever. Inspektörerna bedömer att skolan måste förbättra sitt förebyggande arbete mot kränkningar och sitt värdegrundsarbete.

Det finns en trivselgrupp på skolan som arbetar mot mobbing. I samtal med elever och föräldrar framgår att trivselgruppens arbetssätt och sammansättning inte är tydlig för alla. Det kan tyda på att gruppens arbete inte är tillräckligt förankrat och inte omfattar alla i skolan.

Elever och skolledning uppger att det under senare år förekommit en hel del skadegörelse på skolan. Skolledningen uppger vidare att man haft problem med att ungdomar som tidigare varit elever på skolan, återvänt i början av terminen och orsakat skadegörelse. Inspektörerna vill peka på vikten av att skolan uppmärksammar detta som viktiga signaler i sitt fortsatta arbete med normer och värden.

Värdegrundsarbete tas upp under lektionstid och är schemalagt i en del klasser. Schemaläggning kan vara ett bra och effektivt sätt att uppmärksamma och ge utrymme åt värdegrundsfrågor. Inspektörerna vill betona vikten av att frågorna genomsyrar hela skolans verksamhet och inte reduceras till ett "ämne". Vidare är det viktigt att arbetet med värdegrundsfrågor sker utifrån medvetna pedago-

giska utgångspunkter. Etiska och moraliska frågor kan skapa komplicerade och svåra frågeställningar. Det är därför av avgörande betydelse att det i skolans läromiljöer finns kompetens och beredskap för att hantera de frågor som väcks hos elever.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.

Vid inspektionstillfället hade skolan börjat sitt arbete med att upprätta en likabehandlingsplan och ett arbetsutkast fanns tillgängligt. Utkastet var dock ännu inte färdigställt och förankrat i verksamheten.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Skollledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

För skolans ledning finns en rektor för förskoleklassen och årskurserna 1-6 samt skolbarnomsorgen. Områdeschefen har personalansvar för elevhälsans och matbetspisningens personal. Under de senaste sex åren har skolan haft fem rektorer. Skolans rektor började sin tjänst i samband med inspektionsbesöket varför det givetvis inte går att bedöma den nya rektorns arbete, men intrycket är att rektorn är väl rustad vad avser pedagogisk kompetens och ledningsförmåga. Inspektörerna vill dock peka på att rektorn har ett operativt personalansvar för drygt 55 anställda, vilket ställer stora krav på ledarskapet. Det är därför viktigt att rektorn ges tillräckliga förutsättningar för att fullt ut kunna utöva ledarskapet på alla de områden som rektorsfunktionen innebär.

Barn- och utbildningsnämnden antog 2005 ett nytt kvalitetssystem för Örnsköldsviks skolor, en så kallad problembaserad skolutveckling (PBS). Personalen på Sundskolan arbetar med att införa den nya modellen. Tanken är att kvalitetsarbetet ska ta sin utgångspunkt i de behov arbetslagen har av utveckling för att nå de mål man har identifierat och satt upp. Skolan är bara i början av arbetet med att implementera arbetssättet, varför det inte finns några resultat att utvärdera av processen.

Inspektörernas bedömning är att Sundskolans övergripande kvalitetsarbete i dagsläget saknar tydlig samordning, struktur och kontinuitet. Skolan har ingen arbetsplan med en tydlig målinriktning i det pedagogiska arbetet. I samtalen framkommer att lärare, elever och föräldrar saknar tillräcklig kännedom om vilka pedagogiska mål som formar skolans verksamhet. Det finns heller inga rutiner för hur och när skolan följer upp elevernas kunskapsutveckling och utvärderar lärandet. Det brister även i kommunikation mellan olika delar av verksamheten, vilket försvårar erfarenhetsutbyte och skapar sämre förutsättningar för analyser som kan ligga till grund för skolans fortsatta utveckling och styrning.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet ska varje skola årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen förverkligas och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. I kvalitetsredovisningen ska även verksamhetens förutsättningar och arbete redovisas. Inspektörerna vill dessutom lyfta fram betydelsen av att informera och göra föräldrarna delaktiga kring arbetet med kvalitetsredovisningen och dess innehåll. Vid besöket konstaterades att Sundskolan saknar kvalitetsredovisning för sin verksamhet.

Pedagogisk verksamhet

Fritidspersonal och lärarna för årskurs 1–3 samarbetar integrerat i något som skolan kallar heldagsskola. Det innebär att lärarna följer eleverna delar av dagen efter skoltid in i fritidsverksamheten och att fritidspersonalen finns med som resurser under lektionstid. Vid inspektionen konstaterades att det råder viss osäkerhet kring fritidspedagogernas pedagogiska funktion då de fungerar som resurs under lektionstid. Inspektörerna vill göra skolan uppmärksam på vikten av att den pedagogiska personalen har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Sundskolan har sedan flera år tillbaka satsat mycket på elevernas skriv- och läsutveckling. Inspektörerna kan också konstatera att det finns ett stort engagemang bland personalen som mynnat ut i flera framgångsrika pedagogiska projekt. Under besöken i verksamheten gavs flera exempel som visar att litteratur och läsande i hög grad genomsyrar arbetet i skolan för både yngre och äldre elever.

Personalen i arbetslagen träffas en gång i veckan, men lärarna uppger att det saknas strukturer och arenor för erfarenhetsutbyte och gemensamt utvecklingsarbete mellan arbetslagen. Behovet av gemensamma träffar för samarbete och utveckling beskrivs som särskilt angeläget mellan de arbetslag som undervisar i F–3 och 4–6. Inspektörerna bedömer utifrån samtal med de olika arbetslagen att kommunikationen mellan arbetslagen är alltför sporadisk och att det saknas gemensamma pedagogiska ramar. Detta gör det svårt att följa och förstå elevernas behov och kunskapsutveckling. Vid samtalen framgår också att personalen känner till ganska lite om varandras arbete. Exempelvis var kunskapen om, och förväntningarna på verksamheten i Växthuset ofta diffus och ibland motstridig.

Lärarna uppger att Sundskolans sätt att organisatoriskt integrera skola och fritids i det man kallar heldagsskola, innebär både positiva och negativa effekter. Personalen tycker att det är positivt att det alltid är två vuxna i klassrummet. Men eftersom lärarna också deltar i fritidsverksamheten på eftermiddagarna blir

det mindre tid för egna och gemensamma planeringar, vilket inverkar negativt på det övergripande pedagogiska arbetet.

Sundskolan arbetar med så kallade nivågrupperingar i matematik. Den bakomliggande pedagogiska tanken är att ge extra stöd till elever vars arbetstakt eller förmåga bedöms kräva annan typ av undervisning. Eleverna undervisas i skilda lektionssalar med olika lärare i grupperna. Den grupp av elever som bedöms behöva lite mer stöd, lämnar ibland andra lektioner i andra ämnen för att arbeta extra med matematiken i sin grupp. Nivågruppering som ett pedagogiskt verktyg är diskuterat och ifrågasatt bland pedagoger och forskare, både ur socialt- och lärandeperspektiv. Inspektörerna vill erinra skolan om vikten av att alla elever ges förutsättningar och möjligheter att nå kunskapsmålen. Det är med andra ord viktigt att skolan utvecklar sina pedagogiska modeller på ett sådant sätt att man undviker inlåsningseffekter som innebär att vissa elever, både på kort och på lång sikt, får det svårare att nå kunskapsmålen.

På Sundskolan kallas förskoleklassen ”mini-ettor” och verksamheten bedrivs integrerat med årskurs 1. Inspektörerna uppfattar flera inslag i Sundskolans pedagogiska förhållningssätt som kan indikera att förskoleklassens innehållsliga verksamhet i stor utsträckning präglas av skolans mål för eleverna. Sådana signaler är till exempel förekomst av läxor, omständigheten att man ofta arbetar tillsammans med eleverna i årskurs 1 under lektioner och att arbetet då i stor utsträckning bedrivs på samma sätt. Sundskolan kunde vid inspektionstillfället inte presentera tydliga mål för förskoleklassen. Inspektörerna bedömer det som angeläget att förskoleklassens verksamhetsmål tydliggörs.

Individanpassning och stöd

Inom skolan finns arbetslaget Växthuset som arbetar med barn i behov av särskilt stöd och en särskild undervisningsgrupp. Fyra medarbetare arbetar med individualiserad undervisning. Dels bedrivs undervisning i en särskild undervisningsgrupp i en mindre lokal med två elever, dels fungerar man i viss utsträckning som stödresurs i klassrummen. En av lärarna har specialpedagogutbildning, men tjänsten är inte utformad som specialpedagogtjänst.

Åtgärdsprogram utarbetas av lärare tillsammans med elever och föräldrar. I de flesta fall är även en specialpedagog inkopplad. Det finns tillgång till skolskötterska på halvtid, kurator på deltid och specialpedagoger är fördelade mot de olika arbetslagen. En stöd- och utvecklingsgrupp bereder elevvårdsärenden och kan exempelvis besluta om när det krävs elevvårdskonferens.

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framtäyttande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framtäyttande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. (Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner, SKOLFS 2006:10.) Vid inspektionstillfället hade skolan inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever.

Föräldrars och elevers delaktighet

Av intervjuerna framgår att föräldrarna till eleverna på Sundskolan generellt tycker att skolan är bra. De tycker att den är lagom stor med en bra utemiljö och att de vuxna tar tag i problem som uppstår. Utvecklingssamtal genomförs

regelbundet. Föräldrar är i stort sett nöjda med innehållet och ser utvecklingssamtalen som en viktig informationskälla. Många ger dock uttryck för att det saknas strukturer för samverkan mellan skolan och föräldrarna. Föräldrarådet är sedan en tid tillbaka inte aktivt. Man pekar på brister i information och återkoppling, detta gäller till exempel information om elevernas språkval och skolans bakomliggande pedagogiska argument för att organisera undervisningen åldersintegrerat. Inspektörerna kan också konstatera att föräldrarna inte deltar i utvärderingar av verksamheten.

På Sundskolan finns klassråd i alla klasser och ett elevråd. I samtalen med eleverna framkommer att innehållet vid klassråden och elevrådsmötena oftast rör praktiska frågor. Mötena kan handla om utrustning till skolgården eller klassresor och dylikt. Eleverna efterlyser fler elevrådsmöten men uppger också att frågor som lyfts i elevrådet inte resulterat i någon återkoppling från skolan. Bilden som framträder efter samtalen med eleverna är att de flesta har mycket lite inflytande på undervisning och arbetsformer, något som i viss utsträckning bekräftas av inspektörernas besök i verksamheten.

Enligt uppgifter finns inga gemensamma regler för skolan, utan varje klass utarbetar sina egna regler. I samtalen med eleverna framkommer också att det inte är självklart att de får vara delaktiga i eller tycka till om gemensamma regler. Inspektörerna kan konstatera att det finns exempel där skolan kopplat sanktionssystem till ordningsregler där eleverna inte varit delaktiga.

Inspektörerna vill uppmärksamma Sundskolan på att det fr.o.m. den 1 juli 2006 införts förändringar i skolformsförordningarna när det gäller ordningsregler i skolan. Rektorn har ansvar för att det finns ordningsregler för varje skola och att ordningsreglerna utarbetas och följs upp under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Det är viktigt att alla känner sig involverade i arbetet med att utforma dessa ordningsregler, så att alla kan känna sig solidariska med de överenskommelser som görs.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till likvärdig utbildning och personal

Inspektionen visar att Sundskolans elever har god tillgång till utbildning. Besöken i verksamheten och samtalen med personalen visar att kvaliteten och tillgången till läromedel är god. Skolans medvetna ambition att använda skolans naturnära läge som en pedagogisk resurs uppskattas av föräldrar och elever.

Skolan har en personaltäthet som överstiger kommun- och riksgenomsnittet. Personalen är erfaren och har i många fall undervisat länge på skolan. Lärarna har utbildning för den undervisning man ansvarar för och i huvudsak bedriver. Några pedagoger har genomgått en 10 poängs högskolekurs i betyg och bedömning. Det är dock viktigt att skolan klargör osäkerheten kring fritidspedagogernas roll i undervisningen eller på annat sätt försäkrar sig om att den pedagogiska personalen har utbildning för den undervisning man i huvudsak bedriver.

Elevens val genomförs normalt koncentrerat till en vecka med olika aktiviteter som inte är kopplade till ämnen. Det kan variera mellan bakning i hemmet och uteaktiviteter. Vid inspektionstillfället hade elevens val under höstterminen ännu inte kommit igång och de rådde oklarheter kring omfattning och innehåll. Inspektörerna bedömer att skolan behöver tydliggöra omfattning, innehåll och mål för elevens val.

Datum	Ort
2007-01-31	Umeå

Kristian Hansson

Lena Ålander